

**Bryssel, 19. kesäkuuta 2026
(OR. en)**

10400/26

**SOC 390
EMPL 209
EDUC 260
ECOFIN 802
COMPET 806
ENV 789
ENER 421
JAI 859
GENDER 113
JEUN 156
SAN 502**

ILMOITUS

Lähtettäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Pysyvien edustajien komitea / Neuvosto
Asia:	Vuoden 2026 maakohtaisten suositusten sekä vuoden 2025 maakohtaisten suositusten täytäntöönpanon arviointi: työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean lausunto – Hyväksyminen

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean lausunto vuoden 2026 maakohtaisten suositusten sekä vuoden 2025 maakohtaisten suositusten täytäntöönpanon arvioinnista. Neuvoston (työllisyys, sosiaalipolitiikka, terveys ja kuluttaja-asiat) on tarkoitus hyväksyä lausunto istunnossaan 29. kesäkuuta 2026.

Tämän ilmoituksen lisäykset:

- Työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean sosiaalista lähentymistä koskevat arvioinnit vuodelle 2026 - maakohtaiset päätelmät (ADD 1)
- Työllisyyskomitean monenväliseen valvontaan liittyvät arvioinnit vuodelle 2026 - maakohtaiset päätelmät (ADD 2)
- Sosiaalisen suojelun komitean monenväliset täytäntöönpanoon liittyvät arvioinnit vuodelle 2026 - maakohtaiset päätelmät (ADD 3)

Työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean lausunto vuoden 2026 eurooppalaisesta ohjausjaksosta

Johdanto

Työllisyyskomitea ja sosiaalisen suojelun komitea vastaavat eurooppalaisen ohjausjakson täytäntöönpanosta työllisyys-, osaamis- ja sosiaalipolitiikan aloilla.¹ Näin ollen komiteat antoivat koko vuoden 2026 eurooppalaisen ohjausjakson ajan panoksensa seuraavasti:

- Ne valmistelivat ennen 9. maaliskuuta pidettyä TSTK-neuvoston istuntoa vuosittaisen *euroalueen talouspolitiikkaa koskevan suosituksen ja yhteisen työllisyysraportin* sekä niihin liitetyt neuvoston päätelmät. Työllisyyskomitea laati myös kaikkien aikojen ensimmäisen *suosituksen inhimillisestä pääomasta EU:ssa*.²
- Ne valmistelivat ennen 29. kesäkuuta pidettävää TSTK-neuvoston istuntoa uudet *maakohtaiset suositukset*³ ja ilmaisivat näkemyksensä niihin liittyvästä Eurooppa-neuvostoa varten laaditusta *horisontaalisesta yhteenvetoasiakirjasta*⁴.

¹ Perustuen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 148, 150 ja 160 artiklan määräyksiin, komiteoiden perustamisesta annettuihin neuvoston päätöksiin [2015/772](#) ja [2015/773](#) sekä talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta annettuun [asetukseen \(EU\) 2024/1263](#).

² Komissio hyväksyi kaikki asiakirjat osana [syyspakettia](#) 25. marraskuuta 2025. Komiteoissa käytyjen neuvottelujen jälkeen neuvosto hyväksyi ne 9. maaliskuuta. [Euroalueen talouspolitiikkaa koskevan suosituksen](#), [inhimillistä pääomaa koskevan suosituksen](#), [yhteisen työllisyysraportin](#) ja [neuvoston päätelmien](#) lopulliset tekstit ovat saatavilla verkossa.

³ Komissio hyväksyi suositukset osana [kevätpakettia](#) 3. kesäkuuta, ja komiteoissa käytyjen neuvottelujen jälkeen ne on määrä hyväksyä TSTK-neuvostossa 29. kesäkuuta ja neuvostossa 10. heinäkuuta.

⁴ Vuoden 2026 maakohtaisia suosituksia koskevan horisontaalisen yhteenvetoasiakirjan, joka on laadittu puheenjohtajavaltio Kyproksen johdolla, on tarkoitus edistää Eurooppa-neuvostossa 18.–19. kesäkuuta käytäviä poliittisia keskusteluja.

- Ne osallistuivat *keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisten suunnitelmien* hyväksymistä koskevien neuvoston suositusten⁵ valmisteluun.

Työllisyyskomitea ja sosiaalisen suojelun komitea tarkastelivat myös jäsenvaltioiden edistymistä asiaankuuluvien vuoden 2025 maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa ja seurasivat sosiaalisen lähentymisen tilannetta EU:ssa *sosiaalisen lähentymisen kehystä* koskevien havaintojen perusteella.⁶ Viimeksi mainitun osalta ensimmäisen vaiheen analyysi sisällytettiin vuoden 2026 yhteiseen työllisyysraporttiin, ja komissio julkaisi toisen vaiheen analyysin, minkä jälkeen siitä keskusteltiin komiteoissa.⁷

Näiden toimien perusteella tämän lausunnon **osassa 1** esitetään komiteoiden näkemykset eurooppalaisen ohjausjakson hallinnointinäkökohdista. **Osassa 2** tarkastellaan komission ehdotuksia vuoden 2026 maakohtaisiksi suosituksiksi, jotka esiteltiin työllisyyskomitealle ja sosiaalisen suojelun komitealle 4. kesäkuuta. **Osassa 3** esitetään jäsenvaltioiden edistymistä vuoden 2025 asiaankuuluvien maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa ja sosiaalisen lähentymisen kehysten tuloksia koskevan tarkastelun tulokset temaattisina viesteinä. Vastaavat maakohtaiset päätelmät ovat **liitteissä**.

⁵ Nämä neuvoston suositukset hyväksytään Ecofin-neuvoston istunnoissa.

⁶ Sosiaalisen lähentymisen kehysten rakenteesta ja ominaispiirteistä keskusteltiin erityisessä työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean työryhmässä, joka toimi vuosina 2022–2023, ja niitä kuvailtiin [sosiaalisen lähentymisen kehysten sisällyttämistä eurooppalaiseen ohjausjaksoon koskevissa keskeisissä viesteissä](#) ja niihin liittyvässä [raportissa](#). Molemmat asiakirjat esiteltiin TSTK-ministereille kesäkuussa 2023.

⁷ Komissio julkaisi toisen vaiheen analyysin [komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa](#) 21. huhtikuuta. Työllisyyskomitea ja sosiaalisen suojelun komitea keskustelivat analyysistä erityisarvioinneissa, joiden tuloksista esitetään yhteenveto osassa 3.1.

Osa 1

Eurooppalaisen ohjausjakson hallinnointinäkökohdat

Vuoden 2026 eurooppalainen ohjausjakso oli EU:n uuden talouden ohjausjärjestelmän toinen täytäntöönpanovuosi. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari sisältyy uuteen ohjausjärjestelmään kiinteästi. Komiteat olivat tässä yhteydessä tyytyväisiä talous-, työllisyys-, osaamis- ja sosiaalipolitiikkojen syvempään yhdentymiseen koko ohjausjaksoprosessissa, erityisesti vuoden 2026 maakohtaisissa suosituksissa. Tämä kehitys perustuu keskipitkän aikavälin finanssipoliittisten suunnitelmien huomattaviin sosiaalisiin ja työllisyysnäkökohtiin⁸. Työllisyyskomitea ja sosiaalisen suojelun komitea osallistuivat tarvittaessa edelleen kyseisten suunnitelmien sisällön vahvistavien neuvoston suositusten valmisteluun. Komiteat katsovat, että tämä politiikan vahvempi yhdentyminen on johdonmukaista niiden tekemän pitkäaikaisen työn kanssa, joka koskee työmarkkina-, osaamis- ja sosiaalipolitiikan uudistuksia ja investointeja osallistavan talouskasvun, tuottavuuden ja kilpailukyvyn edistäjinä.⁹

⁸ [Työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean puheenjohtajien kirje keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisista suunnitelmista](#), esitetty TSTK-ministereille helmikuussa 2025.

⁹ Nämä johtivat [lausuntoon sosiaalisten investointien lisäarvosta ja TSTK-neuvoston roolista eurooppalaisen ohjausjakson hallinnoinnissa](#) (hyväksytty neuvostossa marraskuussa 2023), [neuvoston päätelmiin työmarkkina-, osaamis- ja sosiaalipolitiikan roolista selviytymiskykyisten talouksien kannalta](#) (hyväksytty neuvostossa kesäkuussa 2024) sekä [vapaaehtoisiin ohjaaviin periaatteisiin EU:n jäsenvaltioille työmarkkina-, osaamis- ja sosiaalipolitiikan aloilla tehtävien uudistusten ja investointien taloudellisten vaikutusten arvioimiseksi](#) (hyväksytty neuvostossa kesäkuussa 2024).

Vuoden 2026 ohjausjaksolla esitettiin kaikkien aikojen ensimmäinen inhimillistä pääomaa koskeva suositus, laadittiin kattava analyysi työpaikkojen laatuun liittyvistä haasteista ja painotettiin jälleen köyhyysriskien, eriarvoisuuden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämistä EU:n uuden köyhyyden vastaisen strategian mukaisesti.¹⁰ Inhimillistä pääomaa koskevassa suosituksessa vahvistetaan uudistettu poliittinen kehys, jolla vahvistetaan inhimillisen pääoman kehittämistä unionissa. Siinä painotetaan voimakkaasti ja kiireellisenä asiana puuttumista strategisten alojen työvoimapulaan, tutkintojen tunnustamisen nopeuttamista, perustaitojen vahvistamista, ammatillisen koulutuksen ja STEM-aineiden opetuksen laajentamista sekä osaamista koskevan tiedon hankinnan parempaa hyödyntämistä työmarkkinasiirtymien ja kilpailukyvyn tukemiseksi. Samaan aikaan työpaikkojen laatu on vuonna 2025 annetun työllisyyskomitean lausunnon ja siihen liittyvän seurantakehyksen päivityksen¹¹ pohjalta integroitu järjestelmällisesti eurooppalaiseen ohjausjaksoon, ja vuoden 2026 yhteiseen työllisyysraporttiin ja maaraportteihin on sisällytetty asiaa koskeva analyysi, minkä johdosta maakohtaisissa suosituksissa annetaan tarpeen mukaan selkeää poliittista ohjausta sen tärkeimpien näkökohtien osalta. Kevätpaketissa otetaan huomioon myös EU:n uuden köyhyyden vastaisen strategian prioriteetit, jotka liittyvät toimintapoliittisiin keinoihin köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskin vähentämiseksi.

¹⁰ Komission 6. toukokuuta 2026 julkaisema [köyhyyden vastainen EU:n strategia – Työllisyys, sosiaaliasiat ja osallisuus](#).

¹¹ [Työllisyyskomitean lausunto työpaikkojen laatuun liittyvistä näkökohdista](#), esitetty TSTK-ministereille kesäkuussa 2025. Päivitetty seurantakehys sisällytetään vuoden 2026 työllisyyskehityksen seurantavälineeseen, joka toimitetaan neuvostolle ennen lokakuussa pidettävää TSTK-neuvoston istuntoa.

Eurooppalaisen ohjausjakson työllisyys- ja sosiaalisen ulottuvuuden osalta komiteat tarkastelivat koko vuoden 2026 syklin ajan edistymistä vuoteen 2030 ulottuvien työllisyyttä, osaamista sekä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämistä koskevien EU:n ja kansallisten tavoitteiden saavuttamisessa.¹² Unioni on yleisesti ottaen saavuttamassa vuoden 2030 työllisyystavoitteensa, ja useat jäsenvaltiot ovat jo saavuttaneet tai ylittäneet kansalliset tavoitteensa. Samaan aikaan riittämätön edistyminen vuoden 2030 osaamistavoitteen saavuttamisessa aiheuttaa merkittäviä riskejä tulevaisuuden kannalta, kun otetaan huomioon jatkuva työvoimapula ja väisä tuottavuuden kasvu. Komiteat ilmoittavat myös kantavansa huolta siitä, että edistyminen köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämisessä on edelleen riittämätöntä ja epätasaista eri jäsenvaltioissa, sillä unioni ei ole nykyisellään saavuttamassa vuodeksi 2030 asetettua köyhyyden vähentämistavoitetta eikä haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin vaikuttavia eroja ole saatu kavennettua. Komiteat odottavat tulevasta Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevasta toimintasuunnitelmasta vuoden 2026 jälkipuoliskolla käytävää keskustelua, jolla on tarkoitus tukea edistymistä vuodelle 2030 asetettujen unionin yleistavoitteiden saavuttamisessa.¹³

Tukeakseen ylöspäin suuntautuvaan sosiaaliseen lähentymiseen liittyvien riskien ja haasteiden tunnistamista komiteat osallistuivat sosiaalisen lähentymisen kehyksen täytäntöönpanoon komission laatimien analyysien perusteella. Aiempien ohjausjaksojen aikana esitettyjen näkemysten perusteella¹⁴ jotkin jäsenvaltiot totesivat, että toisen vaiheen analyysin aikataulua voitaisiin edelleen parantaa. Se voisi hyötyä siitä, että komission ja asiaankuuluvien jäsenvaltioiden väliselle tekniselle vuoropuhelulle annetaan enemmän aikaa sekä siitä, että syy-yhteyksien jäsentelyä parannetaan kaikilla politiikanaloilla ja viimeaikainen kehitys tunnustetaan selkeämmin. Keskusteluissa todettiin, että on tehtävä kompromissi niiden vaatimusten välillä, jotka koskevat perusteellisille teknisille vuoropuheluille niiden laadun varmistamiseksi varattavaa pidempää aikaa ja sen varmistamista, että komiteoiden monenväliseen valvontaan liittyviä arviointeja varten on saatavilla oikea-aikaisesti tietoja. Työllisyyskomitea ja sosiaalisen suojelun komitea panevat tyytyväisinä merkille kehyksen tulosten sisällyttämisen vuoden 2026 maakohtaisia suosituksia koskeviin ehdotuksiin ja maaraportteihin, millä tuettiin politiikkatoimien määrittämistä ylöspäin suuntautuvan sosiaalisen lähentymisen edistämiseksi.

¹² Komiteat esittelivät kesäkuussa 2022 neuvostolle [lausunnon vuoteen 2030 ulottuvien kansallisten tavoitteiden määrittämisestä](#).

¹³ Komiteat antoivat panoksensa seuraavaan toimintasuunnitelmaan [Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevasta unionin tulevasta poliittisista prioriteeteista antamassaan lausunnossa](#), jonka neuvosto hyväksyi maaliskuussa 2024, sekä toukokuussa 2025 käydyssä keskustelussa.

¹⁴ [Sosiaalisen lähentymisen kehyksen arviointi, sellaisena kuin se on pantu täytäntöön pilottihankkeena vuoden 2024 eurooppalaisella ohjausjaksolla](#), josta keskusteltiin TSTK-neuvoston istunnossa 2. joulukuuta 2024.

Yleisen käytännön mukaisesti työllisyyskomitea ja sosiaalisen suojelun komitea kävivät myös kattavia keskusteluja EU:n työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden edustajien kanssa syksy- ja kevätpaketeissa esitetyistä poliittisista prioriteeteista. Nämä keskustelut johtivat rakentavaan ja perusteelliseen vuoropuheluun, joka otettiin asianmukaisesti huomioon tämän lausunnon valmistelussa. Komiteat vahvistavat, että työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhteiskunnan edustajien ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien ottaminen mukaan eurooppalaisen ohjausjakson ja kansallisen päätöksenteon syklien kaikkiin vaiheisiin on tärkeä tekijä talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikan koordinoinnin ja täytäntöönpanon onnistumisen kannalta. Tässä yhteydessä työllisyyskomitea laatii vuoden 2026 jälkipuoliskolla työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun arvioinnin, jossa se tarkastelee edistymistä kaikissa jäsenvaltioissa ja raportoi neuvostolle työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun tilanteesta kaikkialla unionissa.¹⁵

Komiteat korostavat lisäksi, että kesäkuussa julkaistu kevätpaketti johti jo kolmantena peräkkäisenä vuotena komiteatasolla käyttöön otettuihin erityisjärjestelyihin, joilla varmistettiin perussopimukseen pohjautuvan TSTK-neuvoston osallistuminen uusien maakohtaisten suositusten valmisteluun ja hyväksymiseen. Tämä johti jälleen kerran siihen, että työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa komiteoissa käytäville keskusteluille ja jäsenvaltioiden toteuttamalle uusien maakohtaisten suositusten mielekkäälle analyysille ja valmistelulle oli vain vähän aikaa ja työllisyyskomitean, sosiaalisen suojelun komitean ja talouspoliittisen komitean vuotuinen yhteiskokous muutettiin hybridi-istunnoksi. Maakohtaisten suositusten työllisyys-, osaamis- ja sosiaalineläkökohtien tarkastelun tiukka aikataulu uhkaa heikentää ohjausjakson uskottavuutta ja vaikuttaa kielteisesti suosituksiin sitoutumiseen ja niiden nopeaan täytäntöönpanoon. Tämä johtuu siitä, että mielekkäille monenvälisille keskusteluille sekä kansallisille kuulemisille, joihin osallistuvat kaikki asiaankuuluvat sidosryhmät, mukaan lukien työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt, on käytettävissä vain vähän aikaa. Työllisyyskomitea ja sosiaalisen suojelun komitea kannattavat edelleen riittävän ja ennakoitavan aikataulun laatimista kevätpaketin julkaisemiselle ja ovat valmiita tukemaan komissiota ja tulevia neuvoston puheenjohtajavaltioita tässä asiassa.

¹⁵ Työllisyyskomitea päätti vuonna 2025 uudistaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun arvioinnin rakennetta ja laajentaa sen soveltamisalaa, jotta voidaan seurata [työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun vahvistamisesta EU:ssa vuonna 2023 annetun neuvoston suosituksen](#) täytäntöönpanoa kaikissa jäsenvaltioissa, ja kansallisia työmarkkinaosapuolia pyydettiin osallistumaan siihen keskustelijoina.

Osa 2

Vuoden 2026 maakohtaisia suosituksia koskevien komission suositusten arviointi

Vuoden 2026 kevätpakettiin sisältyvässä poliittisessa ohjauksessa otetaan huomioon sosioekonominen tilanne, jota leimaavat lisääntynyt geopoliittinen epävarmuus, kiihtyvä teknologinen muutos ja jatkuvat rakenteelliset haasteet, jotka vaikuttavat unionin kilpailukykyyn, tuottavuuteen ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen. Komiteat toteavat, että vuoden 2026 sykli vahvistaa entisestään eurooppalaisen ohjausjakson rakenteellista kehitystä, jossa kilpailukykyä, häiriönsietokykyä ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta käsitellään enenevässä määrin yhdennetyllä tavalla ja inhimillinen pääoma ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus tunnustetaan tuottavuuden kasvun ja talouden vakauden ennakkoodellytyksiksi. Tätä taustaa vasten tämän vuoden eurooppalaisessa ohjausjaksossa korostettiin edelleen tarvetta vahvistaa unionin pitkän aikavälin kilpailukykyä ja häiriönsietokykyä Euroopan sosiaalisessa markkinataloudessa.

Komiteat ovat tyytyväisiä siihen, että vuoden 2026 maakohtaisissa suosituksissa tunnustetaan yhä laajemmin, että inhimilliseen pääomaan, laadukkaisiin työpaikkoihin ja sosiaaliseen osallisuuteen tehtävät uudistukset ja investoinnit ovat keskeisiä kestävän talouskasvun ja ylöspäin suuntautuvan sosiaalisen lähentymisen edistäjiä. TSTK-neuvoston toimivallan alalla tämä tarkoitti useita ehdotuksia maakohtaisiksi suosituksiksi, joiden tarkoituksena on puuttua työvoimapulaan ja osaamisvajeeseen sekä osaamisen kohtaanto-ongelmaan, lisätä työmarkkinoille osallistumista, edistää työpaikkojen laatua, vahvistaa koulutusjärjestelmiä, parantaa sosiaalista suojelua ja sosiaalista osallisuutta, vähentää köyhyyttä ja vastata asuntojen kohtuuhintaisuuteen liittyviin haasteisiin. Kaiken kaikkiaan vuoden 2026 maakohtaisia suosituksia koskevissa ehdotuksissa otetaan asianmukaisesti huomioon taloudellisen suorituskyvyn, sosiaalisen edistyksen ja unionin strategisten tavoitteiden välinen keskinäisriippuvuus ja annetaan tärkeää EU:n tason ohjeistusta myös ennen vuosien 2028–2034 monivuotista rahoituskehystä.

Vuoden 2026 maakohtaisia suosituksia koskevissa ehdotuksissa korostetaan erityisesti työmarkkinoiden toimivuutta ja työpaikkojen laatua kilpailukykyisen ja kestävän talouden olennaisina osatekijöinä. Jäsenvaltioita kannustetaan vahvistamaan aktiivista työmarkkinapolitiikkaa, tukemaan työmarkkinasiirtymiä ja lisäämään työmarkkinoilla aliedustettuina olevien ryhmien osallistumista. Tämä on johdonmukaista sen kanssa, että työmarkkinoiden toimivuus ei riipu ainoastaan työpaikkojen määrästä vaan myös työpaikkojen laadusta, joka vaikuttaa osallistumiseen, tuottavuuteen ja työvoiman tarjonnan dynamiikkaan. Tältä osin ehdotuksissa otetaan asianmukaisesti huomioon, että on tärkeää laajentaa täydennys- ja uudelleen koulutusmahdollisuuksia, puuttua työmarkkinoiden segmentoitumiseen, parantaa työoloja ja lisätä työmarkkinaosapuolten osallistumista kansallisten lakien ja käytäntöjen mukaisesti.

Uusissa suosituksissa painotetaan edelleen voimakkaasti koulutusta, osaamista ja inhimillisen pääoman kehittämistä strategisina voimavaroina Euroopan tulevan vaurauden ja kilpailukykyyn kannalta. Komiteat toteavat, että osaamispolitiikat suunnitellaan yhä useammin paitsi työllisyyspolitiikan välineiksi myös unionin kilpailukykyyn, teollisen muutoksen ja teknologisen suvereniteetin strategisiksi mahdollistajiksi. Kun otetaan huomioon jatkuva työvoimapula ja osaamisvaje, väestörakenteen kehitys sekä edistyneiden, digitaalisten ja STEM-taitojen kasvava kysyntä, jäsenvaltioita kannustetaan vahvistamaan koulutusjärjestelmiä, laajentamaan elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia ja parantamaan osallistumista aikuiskoulutukseen. Useissa maakohtaisia suosituksia koskevissa ehdotuksissa keskitytään perustaitojen parantamiseen, koulutustarjonnan osallistavuuden ja laadun parantamiseen sekä oppimisjärjestelmien parempaan mukauttamiseen työmarkkinoiden tarpeisiin. Komiteat ovat tyytyväisiä siihen, että ehdotuksissa todetaan osaamispolitiikkojen olevan ratkaisevan tärkeitä paitsi työllisyyden ja sosiaalisen osallisuuden tukemiseksi myös unionin vihreän ja digitaalisen siirtymän mahdollistamiseksi ja sen strategisen riippumattomuuden vahvistamiseksi keskeisillä aloilla.

Sosiaalisen osallisuuden ja sosiaalisen suojelun aloilla vuoden 2026 maakohtaisia suosituksia koskevissa ehdotuksissa käsitellään edelleen haasteita, jotka liittyvät köyhyyteen, eriarvoisuuteen, sosiaaliseen syrjäytymiseen sekä sosiaalisen suojelun järjestelmien riittävyyteen ja kestävyys, muun muassa laadukkaan terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon saatavuuteen. Komiteat ovat tyytyväisiä jatkuvaan lähentymiseen poliittisissa lähestymistavoissa, joissa riittävyyteen ja kestävyys liittyvät näkökohdat yhdistyvät aktivoimien, työmarkkinoille osallistumisen ja sosiaalipalvelujen saatavuuden painottamiseen. Komiteat ovat myös tyytyväisiä siihen, että sosiaalisten tulonsiirtojen ja sosiaaliavun tehokkuuden, kattavuuden ja riittävyyden parantamiseen kiinnitetään köyhyyden vastaisen strategian mukaisesti erityistä huomiota etenkin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien lasten osalta. Jäsenvaltioita kannustetaan myös parantamaan laadukkaiden ja yhteisöpohjaisten terveydenhuolto- ja pitkäaikaishoitopalvelujen saatavuutta ottaen huomioon väestökehityksen, työvoimapulan ja alueelliset erot. Ehdotuksissa otetaan asianmukaisesti huomioon, että sosiaalisen suojelun ja osallisuuden järjestelmiä vahvistavat toimenpiteet ovat edelleen avainasemassa köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi, häiriönsietokyvyn varmistamiseksi, haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden työmarkkinoille osallistumisen tukemiseksi sekä tasa-arvon parantamiseksi ja väestökehityksen haasteisiin vastaamiseksi.

Komiteat panevat lisäksi merkille kohtuuhintaisten asuntojen kasvavan merkityksen ohjausjaksoprosessissa. Asumiskustannukset vaikuttavat monissa jäsenvaltioissa yhä enemmän työvoiman liikkuvuuteen, elintagoon ja sosiaaliseen osallisuuteen sen lisäksi, että asuntomarkkinoilta syrjäytymisen riskit lisääntyvät. Komiteat toteavat, että asumisen kohtuuhintaisuus nähdään yhä useammin paitsi sosiaalisena haasteena myös tekijänä, joka liittyy rekrytointivaikeuksiin, työvoiman liikkuvuuteen ja työmarkkinoiden kohtaannon tehokkuuteen, millä on laajempia vaikutuksia tuottavuuden kasvuun ja talouden vakauteen kaikkialla EU:ssa. Maakohtaisia suosituksia koskevissa ehdotuksissa korostetaankin asianmukaisesti, että asuntojen saatavuuteen ja kohtuuhintaaisuuteen vaikuttaviin rakenteellisiin esteisiin on puututtava, ja tunnustetaan asuntomarkkinoiden kehityksen laajemmat taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Komiteat toteavat olevan tärkeää varmistaa, että näiden lisänäkökohtien sisällyttäminen ei aiheuta kohtuutonta raskautta ohjausjaksolle.

Komiteat panevat merkille, että sosiaalisen lähentymisen kehys on edelleen sisällytetty eurooppalaiseen ohjausjaksoon. Vuoden 2026 syklissä sosiaalisen lähentymisen kehyksen kolmas täytäntöönpanovuosi nähtiin eurooppalaiseen ohjausjaksoon kuuluvana yhdennettynä välineenä asetuksen (EU) 2024/1263 ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden mukaisesti. Kehys edisti ylöspäin suuntautuvaan sosiaaliseen lähentymiseen liittyvien riskien ja haasteiden järjestelmällistä ja kattavaa tunnistamista muun muassa komiteoissa käydyillä kahdenvälisillä keskusteluilla ja monenvälisillä arvioinneilla, joiden tarkoituksena oli tiedottaa neuvostolle sosiaalisen lähentymisen tilanteesta EU:ssa. Kehyksen tuloksia on hyödynnetty myös komission analyysissä ja vuoden 2026 kevätpakettiin sisältyvässä poliittisessa ohjauksessa.

Komiteat toteavat lopuksi, että vuoden 2026 maakohtaisia suosituksia koskevien ehdotusten viimeistelyyn tarvituista erityisjärjestelyistä huolimatta työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean sekä muiden neuvoa-antavien komiteoiden välillä varmistettiin tiivis yhteistyö. Yhteistyö Ecofinin komiteoiden kanssa mahdollisti useiden luonteeltaan monialaisten poliittisten kysymysten tehokkaan tarkastelun TSTK- ja Ecofin-neuvoston välillä. Tavanomaisen käytännön mukaisesti koulutusta ja osaamista koskevista maakohtaisista suosituksista keskusteltiin työllisyyskomiteassa, ja keskusteluihin osallistui koulutuskomitean edustajia. Terveysteen liittyvistä maakohtaisista suosituksista keskusteltiin sosiaalisen suojelun komiteassa, ja jäseniä pyydettiin koordinoimaan toimintaa asiaankuuluvien asiantuntijoiden kanssa kansallisella tasolla.

Osa 3

Tärkeimmät havainnot vuoden 2025 maakohtaisten suositusten täytäntöönpanosta ja sosiaalisen lähentymisen tilasta unionissa

Monenvälinen valvonta kuuluu työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean päätehtäviin eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa¹⁶. Se edellyttää muun muassa¹⁷ neuvoston edellisen ohjausjakson aikana antamien maakohtaisten suositusten johdosta käynnistettyjen uudistusten, investointien ja laajempien politiikkatoimien perusteellista arviointia. Monenvälisillä valvontatoimilla on keskeinen rooli jäsenvaltioiden politiikkatoimien tukemisessa, koska niiden puitteissa vaihdetaan poliittista tietämystä ja parhaita käytäntöjä ja edistetään yhteisymmärrystä maakohtaisista haasteista, jotta asiasta voidaan tiedottaa neuvostolle.

Vuonna 2026 molemmat komiteat arvioivat asiaankuuluvien vuoden 2025 maakohtaisten suositusten täytäntöönpanoa ja keskustelivat sosiaalisen lähentymisen kehyksen yhteydessä ylöspäin suuntautuvaan sosiaaliseen lähentymiseen liittyvistä riskeistä ja haasteista unionissa ja tekivät niistä päätelmiä. Kaikkia maakohtaisia arviointeja koskevat päätelmät perustuivat komission yksiköiden huhtikuussa julkaistussa toisen vaiheen analyysissä antamiin alustaviin tietoihin ja jäsenvaltioiden omaan raportointiin viimeisimmistä toteutetuista toimenpiteistä, minkä jälkeen muut jäsenvaltiot ja komissio laativat kyseisistä toimenpiteistä monenvälisiä arviointeja. Maakohtaisista päätelmistä sovittiin yhteisesti, ja ne ovat tämän lausunnon liitteenä.

¹⁶ Työllisyyskomitean osalta arviointi perustuu SEUT 148 ja 150 artiklaan ja sosiaalisen suojelun komitean osalta SEUT 160 artiklaan.

¹⁷ Työllisyyskomiteassa monenvälisiin valvontatoimiin kuuluvat myös tiettyjen TSTK-neuvoston toimivaltaan kuuluvien ja kaikille jäsenvaltioille osoitettujen neuvoston suositusten täytäntöönpanoa koskevat erityisarvioinnit. Sosiaalisen suojelun komitea järjestää perusteellisia temaattisia keskusteluja tai välittää yhteisiä raportteja asiaankuuluvien neuvoston suositusten jatkotoimia varten.

3.1 Työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean horisontaaliset havainnot ylöspäin suuntautuvasta sosiaalisesta lähentymisestä

Työllisyyskomitea ja sosiaalisen suojelun komitea laativat 19.–20. toukokuuta useita sosiaalista lähentymistä koskevia arviointoja, jotka perustuivat sosiaalisen lähentymisen kehystä koskevaan komission toisen vaiheen analyysiin. Arvioinnit kattoivat yhdeksän jäsenvaltiota, joihin 21. huhtikuuta julkaistussa komission analyysissä todettiin kohdistuvan ylöspäin suuntautuvaan sosiaaliseen lähentymiseen liittyviä mahdollisia riskejä, sekä näille jäsenvaltioille annettujen asiaankuuluvien vuoden 2025 maakohtaisten suositusten täytäntöönpanon. Analyysi edistää työllisyys-, osaamis- ja sosiaalipolitiikan kehityksen seurantaa eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä SEUT 148 artiklan mukaisesti ja tukee pyrkimyksiä edistää ylöspäin suuntautuvaa sosiaalista lähentymistä kaikkialla EU:ssa ja vuoteen 2030 ulottuvien Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin liittyvien EU:n ja kansallisten tavoitteiden saavuttamista.

- **Sosiaalisen lähentymisen kehystä koskevassa vuoden 2026 toisen vaiheen analyysissä tuotiin esiin joukko ylöspäin suuntautuvaan lähentymiseen liittyviä riskejä, jotka ovat suurelta osin yhteisiä kaikille tarkasteltavina oleville jäsenvaltioille.** Nämä riskit tunnustettiin laajalti myös vertaiskeskusteluissa, vaikka kehityssuuntausten laajuus ja suunta vaihtelivatkin maittain. Arvioinneissa vahvistettiin, että jäsenvaltioissa ollaan toteuttamassa monenlaisia uudistuksia ja investointeja, joissakin tapauksissa myös laajamittaisia rakenteellisia muutoksia. Monet havaituista rakenteellisista haasteista haittaavat kuitenkin edelleen edistymistä kohti ylöspäin suuntautuvaa sosiaalista lähentymistä ja edellyttävät jatkuvia politiikkatoimia, jotta käynnissä olevat uudistukset voidaan muuntaa mitattavissa oleviksi tuloksiksi. Sen vuoksi tarvitaan jatkuvia toimia sen varmistamiseksi, että käynnissä olevat uudistukset johtavat pitkäjänteiseen ylöspäin suuntautuvaan sosiaaliseen lähentymiseen.

- **Työmarkkinoiden kehityssuuntaukset antavat tilanteesta hajanaisen kuvan.** Vaikka yleinen työllisyyskehitys pysyy monissa jäsenvaltioissa positiivisena, erot ovat edelleen merkittäviä ja joissain tapauksissa kasvussa tiettyjen ryhmien, erityisesti naisten, nuorten, vammaisten henkilöiden ja kolmansien maiden kansalaisten, osalta. Myös alueelliset erot ovat edelleen suuria, mikä viittaa jatkuviin haasteisiin tasapainoisempien työmarkkinatulosten varmistamisessa eri alueilla ja väestöryhmissä. Toisinaan haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien työttömyysaste on edelleen muita epäsuotuisampi tai jopa heikkenemässä. Samaan aikaan työvoimapula ja osaamisen kohtaanto-ongelmat ovat useissa jäsenvaltioissa edelleen rakenteellisia rajoitteita. Myös työpaikkojen riittämätön laatu aiheuttaa riskejä työmarkkinoiden toimivuudelle ja ylöspäin suuntautuvan sosiaalisen lähentymisen saavuttamiselle. Sen vuoksi tarvitaan jatkuvia toimia työmarkkinoille osallistumisen lisäämiseksi, segmentoitumisen vähentämiseksi ja työolojen parantamiseksi muun muassa työmarkkinaosapuolten kanssa tehtävän tehostetun yhteistyön ja hyvin toimivien julkisten työvoimapalvelujen avulla.
- **Osaamisen ja koulutuksen alaa koskevissa arvioinneissa vahvistettiin jatkuvat ja suurelta osin yhteiset haasteet, jotka liittyvät erityisesti aikuiskoulutukseen osallistumiseen, perus- ja digitaitoihin sekä koulunkäynnin varhaiseen keskeyttämiseen.** Aikuiskoulutukseen osallistuminen jää edelleen huomattavasti alle EU:n vuoden 2030 tavoitteen, mikä rajoittaa monien työntekijöiden ja työnhakijoiden mahdollisuuksia sopeutua työmarkkinoiden muutoksiin. Elinikäistä oppimista ja täydennyskoulutusta ollaan laajentamassa, mutta niiden tavoittavuus ja tehokkuus muita heikommassa asemassa olevien ja aliedustettujen ryhmien kannalta on edelleen rajallista. Tämä aiheuttaa riskejä jatkuvasta eriarvoisuudesta osaamisen hankinnassa ja työmarkkinatuloksissa. Rakenteelliset toimenpiteet koulunkäynnin varhaisen keskeyttämisen vähentämiseksi riippuvat usein järjestelmätason valmiuksista, kuten opettajien saatavuudesta, institutionaalisesta valmiudesta ja koulujen kyvystä vastata yhä moninaisempiin oppijaprofiileihin. Kaiken kaikkiaan koulutusjärjestelmien laadun, osallistavuuden ja työmarkkinarelevanssin vahvistaminen on edelleen prioriteetti kaikissa jäsenvaltioissa.

- **Arvioinneissa korostettiin myös jatkuvia sosiaalisia haasteita, jotka liittyvät erityisesti köyhyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen.** Tiettyihin väestöryhmiin, kuten lapsiperheisiin, vammaisiin henkilöihin ja muihin haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin, kohdistuu edelleen suuria riskejä, joita usein pahentavat alueelliset erot palvelujen tarjonnassa. Nämä haasteet vaikuttavat edelleen sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen ja ylöspäin suuntautuvaan sosiaaliseen lähentymiseen, ja ne liittyvät muun muassa etuuksien riittävyyteen, saatavuuteen ja käyttöasteeseen sekä sosiaalisen suojelun järjestelmien tehokkuuteen köyhyysriskeihin puuttumisessa. Erityisesti lapsiköyhyteen on edelleen kiinnitettävä enemmän huomiota ottaen huomioon sen pitkän aikavälin vaikutukset yhtäläisiin mahdollisuuksiin ja ylöspäin suuntautuvaan ylisukupolviseen sosiaaliseen lähentymiseen. Samaan aikaan väestön ikääntyminen lisää pitkäaikaishoitojärjestelmiin sekä terveydenhuolto- ja sosiaalialan työvoiman saatavuuteen kohdistuvia paineita ja aiheuttaa samalla laajempia kestävyyshaasteita sosiaalisen suojelun järjestelmille. Vaikka monissa jäsenvaltioissa ollaan toteuttamassa sosiaalisen suojelun järjestelmien uudistuksia, niiden täytäntöönpano on eri vaiheissa ja ne edellyttävät jatkuvaa seurantaa ja mukauttamista ajan mittaan.

Jäsenvaltiot toteuttavat monenlaisia uudistuksia edellä mainittujen haasteiden

ratkaisemiseksi. Jotta niillä olisi vaikutusta, tarvitaan kuitenkin ennen kaikkea täytäntöönpanon oikeaa ajoitusta, riittäviä hallinnollisia valmiuksia, tehokasta koordinoitua eri hallintotasojen välillä sekä jatkuvaa investoimista institutionaalisiin valmiuksiin. Erityisesti seuraaviin seikkoihin on kiinnitettävä huomiota:

- Useissa tapauksissa aktivointitoimenpiteiden ja palkkatukijärjestelmien arviointia on vielä jatkettava, jotta saadaan käsitys niiden vaikuttavuudesta pysyvän työmarkkinoille integroitumisen tukemisessa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osalta. Työnantajien, myös pk-yritysten, strategisempi osallistuminen on tässä yhteydessä olennaisen tärkeää, sillä ne kohtaavat usein esteitä työllistymisen ja koulutuksen tukitoimenpiteiden saavutettavuudessa ja käyttämisessä.
- Arvioinneissa korostettiin, että osallistavan työmarkkinoille pääsyn edistämiseksi ja ylöspäin tapahtuvan sosiaalisen lähentymisen voimistamiseksi on tärkeää käyttää yhdenmetyjä toimintamalleja, joissa yhdistyvät aktivointipolitiikat, osaamisen kehittäminen, riittävä toimeentulotuki ja palvelujen saatavuus.

- Arvioinneissa korostettiin jälleen myös vankkojen seurantakehysten, näyttöön perustuvan politiikanlaadinnan ja järjestelmällisen vaikutustenarvioinnin merkitystä ennen täytäntöönpanoa, sen aikana ja sen jälkeen. Tällaiset välineet ovat olennaisen tärkeitä uudistusten vaikuttavuuden arvioimisessa, jäsenvaltioiden välisen politiikkaoppimisen tukemisessa ja sosiaalisten investointien tehokkuuden parantamisessa, ja samalla ne tehostavat EU:n rahoitusvälineiden ja erityisesti Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) käyttöä rakenneuudistusten tukena.

Sosiaalisen lähentymisen kehyksellä tuetaan työllisyyden, osaamisen ja sosiaalisen kehityksen yhdenmuettyä seurantaä helpottamalla ylöspäin tapahtuvaan sosiaaliseen lähentymiseen kohdistuvien riskien tunnistamista kaikkialla EU:ssa. Enemmän työtä voitaisiin samaan aikaan tehdä politiikanalojen välisten syy-yhteyksien jäsentämiseksi paremmin. Lisäksi todettiin, että toisen vaiheen analyysin tiivistetty aikataulu yhdistettynä sen laajaan temaattiseen alaan ja tarpeeseen koordinoida monien eri kansallisten viranomaisten toimintaa aiheuttaa edelleen operatiivisia haasteita ja että tulevien ohjausjaksojen aikataulua saattaisi näin ollen olla tarpeen muokata.

3.2. Työllisyyskomitean horisontaaliset havainnot

Työllisyyskomitea tarkasteli 18.–19. maaliskuuta vuosittaisten monenvälisten seurantatoimiensa yhteydessä koulutusta ja osaamista koskevien vuoden 2025 maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa saavutettua edistystä. Arvioinnit osoittivat, että jäsenvaltiot toteuttavat aktiivisesti monenlaisia uudistuksia voidakseen vastata yhteisiin EU:n laajuisiin haasteisiin, joita ovat muun muassa jatkuva työvoimapula – erityisesti opettajapula –, perustaitojen heikkeneminen, täydennys- ja uudelleen koulutuksen vauhdittamisen tarve ja tärkeä päämäärä saada enemmän oppijoita ja erityisesti naisia STEM-aloille. Monet esitellyistä uudistuksista ovat kunnianhimoisia ja rakenteellisesti merkityksellisiä, mutta ne ovat usein vasta alkuvaiheessa eivätkä ne ole riittävän yhtenäisiä eikä niissä ole riittäviä seurantakehyksiä vaikuttavuuden arvioimiseen kaikilta osin.

- **Tätä kehitystä on tarkasteltava tilanteessa, jossa työmarkkinat ovat verrattain vahvat.** Työllisyysasteet ovat edelleen korkeita, työttömyys on vakaata ja EU:n vuoden 2030 työllisyystavoite näyttää olevan saavutettavissa. Tämän resilienssin rinnalla on kuitenkin myös merkittävästi hyödyntämätöntä potentiaalia. Monissa jäsenvaltioissa naiset, nuoret, ikääntyneet työntekijät, vammaiset henkilöt ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt eivät edelleenkään ole riittävästi integroituneet työelämään. Tämä osoittaa, että myönteisistä kokonaistuloksista huolimatta työmarkkinat eivät vielä mobilisoi kaikkea saatavilla olevaa inhimillistä pääomaa. Rakenteellisen työvoimapulan ja väestörakenteen muutoksen tilanteessa tämä rajoittaa merkittävästi tulevaa kasvua, kilpailukykyä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta.

- **Tässä kontekstissa osaaminen nousee keskeiseksi rakenteelliseksi haasteeksi.** Luku- ja laskutaidon heikkeneminen sekä opiskelijoiden että aikuisten keskuudessa viittaa perustaitojen huolestuttavaan murenemiseen, joka vaikuttaa suoraan työllistyvyyteen, tuottavuuteen ja pitkän aikavälin kasvupotentiaaliin. Samaan aikaan aikuiskoulutukseen osallistuminen jää alle EU:n vuoden 2030 tavoitteen, mikä viittaa siihen, että täydennys- ja uudelleen koulutusjärjestelmät eivät vielä toimi niin laajasti tai tehokkaasti kuin tarvittaisiin. Yhdessä nämä suuntaukset osoittavat, että kansallisissa koulutusjärjestelmissä – peruskoulutuksesta elinikäiseen oppimiseen – on heikkouksia, joiden vuoksi yksilöiden kyky sopeutua työmarkkinoiden muuttuviin vaatimuksiin on huonompi. Osaamista koskevien luotettavien tietojen saaminen ja luotettavat ennusteet ovat ratkaisevan tärkeitä, jotta pystytään tehokkaasti ennakoidaan, ehkäisemään ja korjaamaan nykyistä ja tulevaa työvoimapulaa ja osaamisvajetta.
- **Pyrkimykset vahvistaa digitaalisia ja vihreitä taitoja sekä edistää STEM-urapolkuja näkyvät yhä enemmän kansallisissa uudistusohjelmissa, mikä on osoitus niiden strategisen merkityksen tunnustamisesta yleisesti.** Toimet eivät kuitenkaan usein ole riittävän yhdenmukaisia systemaattisen vaikutuksen aikaansaamiseksi. Lisäksi tuloksia koskevien tietojen rajallisen saatavuuden vuoksi on vaikea arvioida, edistävätkö toimintapolitiikat tosiasiallisesti osallistumista, valmistumista ja työmarkkinarelevanssia. Tämä näkyy erityisesti STEM-aloilla: yhteisenä tavoitteena on lisätä naisten osallistumista, mutta edistyminen edellyttää johdonmukaisempaa ja pitkäjänteisempää työtä, joka ulottuu varhaiskasvatuksesta opinto-ohjaukseen ja urapolkuihin.

- **Ammatillinen koulutus ja opettajan ammatti ovat kaksi ratkaisevan tärkeää tekijää, jotka mahdollistavat järjestelmän suorituskyvyn, mutta molempiin liittyy rakenteellisia pullonkauloja.** Ammatillisen koulutuksen järjestelmillä on edelleen keskeinen rooli työmarkkinatarpeisiin reagoinnin tukemisessa erityisesti silloin, kun työssäoppiminen on hyvin kehittynyttä. Houkuttelevuudessa, relevanssissa ja omaksumisessa on kuitenkin edelleen merkittäviä eroja jäsenvaltioiden välillä, joten edistyminen on epätasaista. Samaan aikaan opettajapulasta on tulossa yksi kiireellisintä ratkaisua vaativista koulutusjärjestelmien rajoitteista. Työvoiman ikääntyminen, rekrytointihaasteet, työolot ja -ehdot ja ammatillinen houkuttelevuus vaikuttavat kaikki pätevien opettajien saatavuuteen. Toimenpiteet työolojen ja -ehtojen parantamiseksi ja työkuorman vähentämiseksi ovat tärkeitä, mutta tarvitaan myös kattavampia ja ennakkoivampia ratkaisuja rekrytointiin, työssä pysymiseen, ammatilliseen kehittymiseen ja uranäkymiin.
- **Koulutusjatkumossa on edelleen useita haasteita.** Varhaiskasvatukseen osallistuminen on lisääntynyt viime vuosikymmenen aikana, mutta se on kaiken kaikkiaan edelleen riittämätöntä erityisesti muita heikommassa asemassa olevien ja maahanmuuttajataustaisten lasten osalta, ja tämä vaikuttaa myöhempään koulutustuloksiin ja työmarkkinoille integroitumiseen. Koulunkäynnin varhainen keskeyttäminen vähenee edelleen, mutta väestöryhmien ja alueiden välillä on edelleen merkittäviä eroja, ja muita heikommassa asemassa olevilla oppijoilla on suurempi keskeyttämisriski. Samaan aikaan koulutusjärjestelmät joutuvat kantamaan vastuuta yhä suuremmasta joukosta oppilaita, joilla on erityistarpeita, mikä lisää osallistavien toimintamallien, asianmukaisten tukirakenteiden ja riittävän henkilöstömäärän tarvetta. Kaiken kaikkiaan tämä kehitys osoittaa, että on tarpeen vahvistaa perustaa, parantaa jatkuvuutta oppimisvaiheiden välillä ja lisätä koulutusjärjestelmien osallistavuutta.

- **Näistä haasteista riippumatta korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrä jatkaa kasvuaan, ja tämä edistää väestön osaamistason parantumista.** Eriarvoisuutta ilmenee kuitenkin laajemmin tarkasteltuna edelleen, sillä sosioekonominen tausta vaikuttaa edelleen vahvasti koulutustuloksiin. Samaan aikaan niissä jäsenvaltioissa, joissa yleinen suorituskkyky on parempi, erot ovat yleensä pienempiä, mikä viittaa siihen, että laatu ja tasa-arvo vahvistavat toisiaan. Onkin tärkeää valita sellaisia toimintamalleja, joissa huippuosaaminen ja osallisuus yhdistyvät, sen sijaan, että niitä pidettäisiin keskenään kilpailevina tavoitteina.
- **Kaiken kaikkiaan johtopäätös oli arviointien perusteella selvä: uudistuksia ollaan toteuttamassa, mutta ne eivät vielä ole riittävän laajoja, integroitua tai pitkällä, että ne olisivat saaneet aikaan systemisen muutoksen.** Uudistukset tällä alalla vievät aikaa, ennen kuin niistä saadaan mitattavissa olevia tuloksia. Seuranta- ja arviointijärjestelmät ovat tältä osin edelleen alikehittyneitä. Monissa uudistuksissa kyllä kaavaillaan seurantakehysten ja vaikutustenarviointien käyttöönottoa, mutta ne eivät ole vielä käytössä. Mahdollisuudet vaikuttavuuden ja erityisesti aliedustettujen ryhmien tavoittamisen arviointiin ovat siksi heikot, ja tämän seurauksena näyttöpohja toimintapolitiikan mukauttamiselle ei ole kovin vankka. Lisäksi julkiset koulutusinvestoinnit suhteessa BKT:hen ovat vähentyneet viime vuosina, minkä vuoksi on entistä tärkeämpää varmistaa, että käytettävissä olevat resurssit käytetään strategisesti ja tehokkaasti. Tässä tilanteessa EU-tason vastavuoroisella oppimisella ja EU:n rahoitusvälineillä voi olla tärkeä täydentävä rooli uudistusten suunnittelun tukemisessa, laatuun painottuvien investointien vahvistamisessa ja pitkän aikavälin tulosten parantamisessa.

Työllisyyskomitea tarkasteli 29.–30. huhtikuuta vuosittaisten monenvälisten seurantatoimiensa yhteydessä työmarkkinoille osallistumista ja kohtaanto-ongelmia, työn verotusta ja työmarkkinoiden segmentoitumista sekä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskevien vuoden 2025 maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa saavutettua edistystä.

Arvioinnit osoittivat, että jäsenvaltiot toteuttavat toimia, joilla pyritään ratkaisemaan yhteisiä rakenteellisia haasteita eli muun muassa työvoimapulaa ja osaamisvajetta, tiettyjen ryhmien alhaista työmarkkinoille osallistumista, segmentoitumisen jatkumista ja tarvetta vahvistaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja työehtosopimusneuvotteluja. Esitetyt toimenpiteet olivat usein merkityksellisiä ja joissakin tapauksissa myös kauaskantoisia, mutta monet niistä ovat vasta täytäntöönpanon alkuvaiheessa, ja tarvitaan aikaa ja perusteellista seuranta- ja arviointia, ennen kuin niiden vaikuttavuutta voidaan arvioida kaikilta osin.

- **Arvioinneista ilmeni yleisesti, että työmarkkinat toimivat kaiken kaikkiaan hyvin, mutta rakenteelliset tehottomuudet heikentävät edelleen sekä osallistavuutta että työvoiman tehokasta kohdentamista.** Monissa jäsenvaltioissa naiset, nuoret, ikääntyneet työntekijät, matalan osaamistason henkilöt, vammaiset henkilöt ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt eivät edelleenkään ole riittävästi integroituneita työelämään. Työvoiman tarjontaan kohdistuu edelleen paineita heidän aliedustuksensa vuoksi erityisesti tilanteessa, jossa väestö ikääntyy, työvoimapula tietyillä aloilla jatkuu ja alueellinen liikkuvuus on vähäistä. Tämä merkitsee sitä, että työmarkkinat eivät myönteisistä kokonaistuloksista huolimatta onnistu vielä mobilisoimaan kaikkea saatavilla olevaa inhimillistä pääomaa, ja tarvitaankin lisää kohdennettuja ja pitkäjänteisiä toimia sen varmistamiseksi, että parannukset johtavat osallistavampiin tuloksiin käytännössä.

- **Työvoimapula ja osaamisen kohtaanto-ongelmat ovat edelleen merkittäviä ja viittaavat rakenteellisiin juopiiin työvoiman tarjonnan ja kysynnän välillä.** Näihin haasteisiin vastaaminen edellyttää paitsi tehokkaita mekanismeja kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen edistämiseksi myös vahvempaa koordinoitua työmarkkina- ja koulutuspolitiikan välillä. Jäsenvaltiot ovat toteuttaneet toimia aktiivisen työmarkkinapolitiikan vahvistamiseksi muun muassa parantamalla työnhaun tukemista ja ammatinvalinnanohjausta ja yhdentämällä palveluntarjontaa, erityisesti järjestelemällä uudelleen julkisia työvoimapalveluja ja perustamalla keskitettyjä asiointipisteitä. Työnantajien ja koulutuksen tarjoajien välisen yhteistyön tiivistäminen, jota on tuettava osaamista koskevalla luotettavalla tiedonhankinnalla, on keskeinen edellytys sen varmistamiseksi, että osaamista kehitetään tavalla, joka vastaa sekä nykyiseen työvoimapulaan että työmarkkinoiden tuleviin vaatimuksiin. Lisäksi katsottiin, että tärkeitä täydentäviä keinoja työvoimapulaan puuttumiseksi ovat ulkomaisten osaajien houkuttelevaaminen ja ammattipätevyyden tunnustamisen parantaminen.
- **Kysynnän ja tarjonnan kohtaamista edistävien mekanismien lisäksi ratkaiseva mahdollistava tekijä on sellaisten palvelujen saatavuuden parantaminen, joilla pystytään lisäämään työmarkkinoille osallistumista.** Varhaiskasvatuksen ja pitkäaikaishoidon saatavuus on keskeisessä asemassa tuettaessa erityisesti naisten ja henkilöiden, joilla on hoitovelvoitteita, osallistumista työmarkkinoille. Laadukas varhaiskasvatus auttaa myös parantamaan erityisesti muita heikommassa asemassa olevien lasten pitkän aikavälin tuloksia tukemalla koulutustasoa ja osaamisen tulevaa kehittämistä. Arvioinneissa painotetaan yleisemminkin sitä, että aktivointipolitiikan rinnalla on oltava riittäviä tukipalveluja, koska osa ihmisistä kohtaa edelleen köyhyyteen, hoitovelvollisuuksiin tai muihin haavoittuvuuksiin liittyviä käytännön esteitä, jotka rajoittavat heidän mahdollisuuksiaan osallistua työmarkkinoille täysimääräisesti.

- **Samaan aikaan koulutus- ja täydennyskoulutuspolitiikat ovat edelleen keskeisen tärkeitä pyrittäessä ratkaisemaan kohtaanto-ongelmia ja tukemaan siirtymiä.** Niiden vaikuttavuus riippuu saatavuuden lisäksi myös merkityksellisyydestä ja saavutettavuudesta kaikissa elinkaaren vaiheissa. Etenkin painotettiin toimenpiteitä, joilla edistetään ammatillista liikkuvuutta ja jatkokoulutusta, mukaan lukien pk-yrityksille suunnatut aloitteet sekä toimet, joilla tuetaan työvoiman sopeutumista teknologiseen muutokseen, myös tekoälyn lisääntyvään käyttöön. Julkisilla työvoimapalveluilla ja työmarkkinaosapuolilla on tässä yhteydessä tärkeä rooli uusien tarpeiden tunnistamisessa, koulutukseen pääsyn helpottamisessa ja siirtymien tukemisessa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden osalta.
- **Näihin haasteisiin vastaaminen edellyttää myös edistymistä työmarkkinoiden segmentoitumiseen puuttumisessa ja sen varmistamista, että työn verotuksella tuetaan osallistavuutta työllisyystuloksissa.** Segmentoitumisen jatkuminen kasvattaa työmarkkinoille pääsyn esteitä ja eroja työpaikkojen laadussa ja johtaa näin osaltaan siihen, että tietyt ryhmät ovat aliedustettuina työmarkkinoilla. Toimintapoliittisilla kehyksillä on vaikeuksia saada aikaan tasapaino työnantajille ja työntekijöille sallitun joustavuuden välillä pahentamatta työmarkkinoiden eriytymistä, ja tämän vuoksi onkin tarpeen parantaa työoloja ja -ehtoja ja vähentää työpaikkojen laatuun kohdistuvia riskejä kaikissa työsuhteen muodoissa, myös puuttumalla liian epävarmoihin tai katkonaisiin työjärjestelyihin. Työn verotus on läheisesti sidoksissa tähän dynamiikkaan, ja sillä on tärkeä rooli työnteon ja työhönoton kannustimien muokkaamisessa. Arvioinneissa vahvistettiin, että on tärkeää suunnitella verojärjestelmiä, joilla tuetaan työmarkkinoille osallistumista eikä aiheuteta työttömyys- ja kannustinloukkuja etenkin naisille tai nuorille eikä myöskään voimisteta segmentoitumista erityyppisten työsuhteiden välillä. Osallistavampien ja paremmin toimivien työmarkkinoiden tukemiseksi onkin olennaisen tärkeää varmistaa työn verotuksen ja laajempien työmarkkinatavoitteiden välinen johdonmukaisuus muun muassa arvioimalla jakaumavaikutukset huolellisesti.

- **Toistuvana horisontaalisena haasteena on jatkuvan seurannan tarve politiikan laadinnan ja täytäntöönpanon vaikutusten arvioimista varten.** Useat jäsenvaltiot ovat aloittaneet kattavia uudistuksia, kuten laajamittaisia muutoksia työttömyysetuuksiin tai julkisten työvoimapalvelujen rakenteisiin. Uudistukset edellyttävät kuitenkin pitkäkestoista seurantaa, ennen kuin niiden vaikuttavuutta erityisesti aliedustettujen ryhmien osalta voidaan arvioida. Luotettavien seurantavälineiden ja järjestelmällisten vaikutustenarviointien – sekä ennakko- että jälkiarviointien – puuttuminen heikentää yleisesti kykyä arvioida, mikä toimii, laajentaa tehoavia toimenpiteitä ja mukauttaa toimintapolitiikkoja tarvittaessa. Tämä on keskeinen este politiikan tehokkuuden parantamiselle.
- **Uudistusten vaikuttavuus näillä aloilla riippuu myös työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun laadusta ja sidosryhmien osallistumisesta.** Hyvin toimivalla työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla ja työehtosopimusneuvotteluilla on keskeinen rooli työmarkkinoille osallistumisen tukemisessa, työnhakijoiden ja työpaikkojen kohtaamisen parantamisessa ja segmentoitumiseen puuttumisessa, sillä niiden avulla varmistetaan, että toimintapolitiikat perustuvat työntekijöiden ja työnantajien tarpeisiin. Kaikki jäsenvaltiot tunnustavat työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun merkityksen, mutta vuoropuhelujärjestelyjen rakenne, kattavuus ja vaikuttavuus vaihtelevat huomattavasti maittain. Useissa tapauksissa työehtosopimusneuvottelujen kattavuuden ja työntekijöiden järjestäytymisasteen aleneminen viittaa siihen, että perusta on heikkenemässä, kun taas työnantajien edustus pysyy suhteellisen vakaana. Joissakin tapauksissa työmarkkinaosapuolten osallistuminen on edelleen vähäistä ja vaarana on, että neuvotteluista tulee liian kaavamaisia, mikä heikentää niiden vaikutusta politiikan laadintaan ja täytäntöönpanoon. Onkin korostettava, että työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan mielekäs ja oikea-aikainen osallistuminen on olennaisen tärkeää paitsi sääntöjen noudattamisen myös uudistusten laadun, legitimitetin ja vaikuttavuuden parantamisen kannalta. Näitä prosesseja voidaan vahvistaa valmiuksien kehittämiseen tähtäävillä toimilla, myös ESR+:n tuella, mutta niiden pitkän aikavälin kestävyys on keskeinen huomioon otettava seikka.

3.3. Sosiaalisen suojelun komitean horisontaaliset havainnot

Vuoden 2026 ohjausjakson aikana komitea teki toimivaltaansa kuuluvilla politiikan aloilla 11 arviointia neuvoston vuonna 2025 antamista maakohtaisista suosituksista. Maakohtaisissa suosituksissa käsiteltiin erityisiä haasteita eläkkeiden, terveydenhuollon, pitkäaikaishoidon ja sosiaalisen suojelun sekä sosiaalisen osallisuuden aloilla, mukaan lukien asuntojen kohtuuhintaisuus ja energiaköyhyys. Lisäksi työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean yhteisissä sosiaalisen lähentymisen kehystä koskevissa arvioinneissa tarkasteltiin toisen vaiheen analyysin piiriin kuuluvia yhdeksää maata yhteisessä työllisyysraportissa 2026 vahvistetun sosiaalisen lähentymisen kehyksen perusteella. Nämä arvioinnit kattoivat myös vuoden 2025 maakohtaiset suositukset, mukaan lukien asuntojen kohtuuhintaisuuteen ja energiaköyhyyteen liittyvät suositukset. Kaikki maakohtaiset arvioinnit perustuivat jäsenvaltioiden raportointiin viimeisimmistä toteutetuista toimenpiteistä, minkä jälkeen muut jäsenvaltiot ja komissio arvioivat kyseisiä toimenpiteitä.

Maakohtaisia arviointeja, jotka tehtiin 18.–19. maaliskuuta ja 21.–22. huhtikuuta, täydennettiin monenväliseen seurantaan kuuluneilla erilaisilla horisontaalisilla osatekijöillä, ja niissä hyödynnettiin sosiaalisen suojelun komitean kokouksissa järjestettyjä temaattisia keskusteluja. Sosiaalisen suojelun komitea kävi tähän liittyen maaliskuun kokouksessaan perusteellisen temaattisen keskustelun, jonka aiheena oli ”Sosiaalisen suojelun mukauttaminen väestörakenteen ja työmarkkinoiden muutoksiin” ja jossa käsiteltiin eläke-, terveydenhuolto- ja pitkäaikaishoitopolitiikkaa. Komitean huhtikuun kokouksessa järjestettiin horisontaalinen keskustelu aiheesta ”Asumiseen liittyvän syrjäytymisen torjuminen: kohtuuhintaisten, kunnollisten ja turvallisten asuntojen saatavuus”. Horisontaaliset päätelmät perustuvat maakohtaisia arviointeja käsitelleiden työpajojen havaintoihin ja mainittujen keskustelujen temaattisiin päätelmiin.

- **Julkisen talouden kestävyyyteen liittyvät huolenaiheet ovat olleet sosiaalisen suojelun alalla asialistan kärjessä useiden vuosien ajan, ja samalla monissa EU-maissa on ilmennyt riittävyysongelmia.** Väestön nopea ikääntymiskehitys ja muuttuva työelämä asettavat lisäpaineita sosiaalisen suojelun riittävyydelle ja sen rahoitukselle. Temaattisessa keskustelussa pohdittiin, millaisilla strategioilla voidaan varmistaa, että sosiaalinen suojelu edistää tehokkaasti selviytymiskykyisiä yhteiskuntia ja että sen rahoitus sopii yhteen tulevien vuosien muuttuvien tarpeiden ja resurssirajoitusten kanssa.

- **Sosiaalipalvelujen ja rahallisten etuuksien välinen vuorovaikutus on tärkeä näkökohta.** Terveysterveysthuollon, pitkäaikaishoidon ja eläkejärjestelmien tehokas koordinointi ja integrointi ovat keskeisen tärkeitä sosiaalisen suojelun kestävyys, oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden parantamiseksi ikääntyvässä yhteiskunnassa. Tällainen yhdenmukainen lähestymistapa ilmenee erityisesti viimeaikaisissa uudistuksissa, joissa pyritään synergiaan etuuksien ja integroidun palveluntarjonnan välillä yksilöllisiin tarpeisiin vastaamiseksi ja aktiivisuuden painottamiseksi.
- **Ennaltaehkäisyyn investoiminen hyvän terveyden edistämiseksi sekä elinkaariajattelu, jonka mukaisesti ihmisiin investoidaan koko elämän ajan, ovat toinen tärkeä osa sosiaalisen suojelun uudistuksia.** Ikääntymiseen liittyviin haasteisiin vastaaminen, terveenä ja aktiivisena ikääntymistä ja työurien pidentämistä edistävät toimenpiteet sekä eläkeuudistukset, joissa pyritään lisäämään kannustimia eläkkeelle siirtymisen lykkäämiseen, hillitsemään varhaiseläkkeelle siirtymisen kannustimia ja kehittämään lisäeläkkeitä, ovat perustavan tärkeitä. Eläkkeiden ja pitkäaikaishoidon rahoituspohjan monipuolistaminen sekä kannustimet, joilla edistetään mahdollisuuksia työllistyä eläkeikään asti ja sen jälkeen, ovat ratkaisevan tärkeitä. Terveysterveysthuolto- ja pitkäaikaishoitajärjestelmien väliset synergiat ovat olennaisen tärkeitä, jotta saadaan parannettua kustannustehokkuutta ja vastattua lisääntyneeseen kysyntään, joka johtuu – mikä on myönteistä – elinajanodotteen noususta.
- **Lisäksi sosiaalisen suojelun järjestelmät olisi mukautettava työmarkkinoiden uusiin realiteetteihin sosiaalisen suojelun saatavuutta koskevan suosituksen mukaisesti, jotta pystytään vastaamaan etuuksien ja palvelujen saatavuushaasteisiin.** Uudistusten valmistelussa on otettava huomioon talous-, finanssi- ja työllisyyspolitiikan ja sosiaalisen suojelun järjestelmän väliset yhteydet sekä digitalisaation rooli tehokkuuden lisäämisessä, mutta myös digitaaliseen kuiluun liittyviin riskeihin olisi puututtava asianmukaisesti. Jäsenvaltiot ovat ratkoneet haasteitaan vastaamalla maakohtaisiin suosituksiinsa asianmukaisin toimenpitein ja ovat saaneet aikaan jonkin verran edistystä. Merkittäviä toimia, joissa painottuvat vankka toimintapoliittinen konteksti ja monitasoinen vastuu, on toteutettu.

- **Arvioinneissa korostettiin, että terveydenhuollon toimenpiteet, joilla parannetaan perusterveydenhuoltoa ja ennaltaehkäisyä ja turvataan terveydenhuoltohenkilöstön pysyvyys, ovat merkityksellisiä parempien terveystulosten saavuttamiseksi sekä palvelujen saatavuuden ja resilienssin parantamiseksi.** Ennaltaehkäisy ja sähköisen terveydenhuollon ratkaisujen laajempi käyttö vaikuttavat olevan keskeisiä tekijöitä rahoituksen kestävyysvarmistamisessa. Uudistuksilla pyritään siirtymään reaktiivisesta terveydenhuollosta ennakkoivaan terveydenhuoltoon, ja harkittavana on myös toimia, joilla tiukennettaisiin sairausetuuksia koskevia sääntöjä. Terveydenhuoltoinfrastruktuuriin kohdistuvia erilaisia investointeja on suunniteltu elpymis- ja palautumistukivälineen ja muun EU:n rahoituksen kautta, ja lisätoimia terveydenhuoltojärjestelmien resilienssin vahvistamiseksi erityisesti terveydenhuoltohenkilöstön osalta voitaisiin vielä harkita.
- **Pitkäaikaishoitopalvelujen saatavuutta ja kohtuuhintaisuutta pyritään parantamaan uudistuksilla, joissa painotetaan henkilökeskeisempiä ja yhteisölähtöisempiä ratkaisuja, kuten kotihoitoa ja päivähoitoa, laajentamalla rahoituspohjaa pakollisen vakuutuksen avulla sekä toimenpiteillä, joilla parannetaan hoito- ja hoiva-alan työpaikkojen houkuttelevuutta ja alalla pysymistä.** Jäsenvaltiot ottavat käyttöön apurahaohjelmia, tutkivat työn organisoinnin tehostamista monialaisten ryhmien avulla ja parempia työvoiman jakautumisen suunnittelumekanismeja, parantavat ammattipätevyyden tunnustamista, myös kolmansien maiden kansalaisten ja liikkuvan työvoiman nopeamman integroimisen tukemiseksi, sekä toteuttavat toimenpiteitä työpaikkojen laadun ja myös työ- ja yksityiselämän tasapainon varmistamiseksi. Omaishoitajien tukemiseksi on otettu käyttöön toimenpiteitä, kuten hoitovapaita, oikeuksia koskevaa tiedotusta ja omaishoitajien tukemiseen tarkoitettuja avustuksia. Haasteita on kuitenkin edelleen, kuten tarve vastata kasvaviin tarpeisiin ja puuttua alueellisiin eroihin. Toimiva koordinointi terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon välillä, ennaltaehkäisevät lähestymistavat, terveydenhuolto- ja pitkäaikaishoitajärjestelmien tehokkuuden parantaminen ja niiden kestävä rahoituksen varmistaminen ovat keskeisiä toimintapoliittisia välineitä, joita tarvitaan resilienssin vahvistamiseksi ja kasvaviin väestörakenne- ja hoitohaasteisiin vastaamiseksi tehokkaasti.

- **Eläkejärjestelmien julkistaloudellisen kestävyuden parantamiseksi ja niiden riittävyyden turvaamiseksi väestörakenteen muuttuessa on tarkasteltu useita vaihtoehtoja, kuten tosiasiallisen eläkeiän nostamista, työurien pidentämistä työmarkkinatoimenpiteillä ja eläkejärjestelmään sisältyvillä kannustimilla sekä rahoituksen monipuolistamista.** Monipuolistamiseen voidaan päästä muun muassa toteuttamalla uudistuksia, joiden odotetaan lisäävän rahastoiviin eläkkeisiin suoritettavia maksuja etuuskien riittävän tason säilyttämiseksi, vahvistamalla ammatillisia lisäeläkkeitä ja tarjoamalla yksityisen sektorin eläkelaitoksille laajempia sijoitusvaihtoehtoja. Sosiaalinen kestävyys ja näin ollen riittävyys on tärkeää, ja jäsenvaltiot aikovat jatkaa tällä linjalla, jotta saataisiin varmistettua riittävät vanhuusiän tulot ja välttyttäisiin näin vanhuusiän köyhyysongelmalta.
- **Sosiaalisen osallisuuden alalla erityisesti asumiseen liittyvät haasteet ovat kasvussa, joten tietoja kerättiin viimeaikaisista kansallisista toimenpiteistä tai uudistuksista, joilla puututaan asuntomarkkinoilta syrjäytymiseen liittyviin haasteisiin.** Tarkastelun kohteena oli, missä määrin tulotukipolitiikat ja sosiaali-, työllisyys- ja terveystalvelujen tarjoaminen auttavat ehkäisemään asuntomarkkinoilta syrjäytymistä ja tukemaan asunnottomia henkilöitä. Jäsenvaltiot ovat kiinnittäneet huomionsa väestöryhmiin, joihin kohtuuhintaisten asuntojen rajallinen saatavuus tai asuntomarkkinoilta syrjäytyminen vaikuttavat suhteettomasti, ja haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tarpeisiin vastaamiseksi on toteutettu tai suunnitellaan erityistoimia.

- **Arvioinneissa havaittiin yhtäläisyyksiä jäsenvaltioiden välillä haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osalta: monet jäsenvaltiot mainitsivat nuoret, mielenterveysongelmista tai päihteiden väärinkäytöstä kärsivät ihmiset, maahanmuuttajataustaiset henkilöt mutta myös tietyt erityisryhmät, kuten avioeron jälkeisessä tilanteessa olevat henkilöt.**

Joissakin maissa raportoitiin ongelmaksi alueiden välinen jakautuminen ja erityisesti lyhytaikaisen vuokramajoituksen ilmiö matkailualueilla, jolloin pysyvien asukkaiden saatavilla oleva asuntokanta on pienempi. Useat maat raportoivat kansallisista strategioista asunnottomuuden torjumiseksi, ja monet niistä soveltavat asunto ensin -toimintamallia. Lisäksi mainittiin mielenkiintoisia esimerkkejä erilaisesta toiminta-ajattelusta, jossa keskitytään ensin työllistymiseen ja tuetaan asumista täydentävästi. Tarjonnan niukkuutta pidetään pääasiallisena jonojen aiheuttajana kohtuuhintaisten asuntojen saannissa, ja sen ratkaisemiseksi tarvitaan mittavia investointeja tähän alaan ja erityisesti sosiaalisen asuntotuotannon mahdollisuuksien lisäämiseen. Täydentävänä ratkaisuna kohtuuhintaisten, sosiaalisiin perustein jaettavien asuntojen rakentamiselle alueille, joilla kiinteistöjen hinnat ovat korkeat, on myönnetty asumistukea ja tilapäistä vuokratukea heikoimmassa asemassa oleville kotitalouksille, tai tätä on harkittu. Toiset maat raportoivat saatavilla olevan asuntotarjonnan aktivoimisesta ja ihmisten auttamisesta kotien löytämisessä ottamalla käyttöön vahvempia vuokrasuhteen suojatoimia, joiden ansiosta vuokralaisten tilanne on vakaampi.

- **Energiaköyhyys on edelleen rakenteellinen haaste monissa EU-maissa sekä talvella että kesällä.** Ilmoitettuja toimenpiteitä ovat erilaiset politiikkakehysten ja kohdennettujen avustusten yhdistelmät. Energiatehokkuutta parantavat peruskorjaukset ovat avainasemassa, jotta voidaan puuttua energiaköyhyyden perimmäisiin rakenteellisiin syihin vähentämällä pysyvästi energian kysyntää ja siten energiakuluja. Tähän johtavat yksityiset investoinnit voivat kuitenkin olla erityisen haastavia köyhydessä eläville. Yleisten perusjärjestelyjen lisäksi on löydettävä ratkaisuja ja tukitoimenpiteitä, jotka saadaan kohdennettua paremmin haavoittuvassa asemassa oleviin kotitalouksiin. Samalla on huolehdittava toimivasta koordinoinnista sosiaalialan kanssa ja annettava neuvontaa energialukutaidon parantamiseksi ja taloudellisen tuen parantamiseksi.

- **Sosiaalisen osallisuuden alalla haasteena on edelleen lapsiköyhyys. Lapsiköyhyiden ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi sekä vanhempien työllistymisen esteiden poistamiseksi tarvitaan laaja-alaisia ja kokonaisvaltaisia toimia.** Keskeistä on tarjota laadukasta varhaiskasvatusta ja erityistukea sosioekonomisesti heikommasta taustasta tuleville lapsille. Parhaillaan toteutetaan toimenpiteitä, joilla pyritään puuttumaan erityisesti muita heikommassa asemassa olevien ryhmien heikkoihin ja heikkeneviin koulutustuloksiin sekä edistämään kaikkien lasten yhtäläisiä mahdollisuuksia ja lieventämään sosioekonomisesta taustasta johtuvia haittoja, kielihaasteet mukaan lukien. Uudistukset edellyttävät enemmän investointeja varhaiskasvatuksen laatuun ja paikkojen kokonaismäärään, ja niitä on täydennettävä laillisella oikeudella alakouluikäisten lasten kokopäiväiseen hoitoon ja opetukseen. Kaiken kaikkiaan on olennaisen tärkeää, että täytäntöönpanoa seurataan huolellisesti, jotta voidaan tukea toimintapolitiikkojen jatkokehitystä ja myös löytää kestäviä rahoitusratkaisuja.

Monissa arvioinneissa tarkasteltiin sellaisten maakohtaisten suositusten täytäntöönpanoa, jotka sisältyivät jo eurooppalaisen ohjausjakson aiempiin sykleihin, mikä on osoitus havaittujen haasteiden pitkäaikaisesta ja rakenteellisesta luonteesta. Keskusteluissa on käynyt ilmi, että arvioidut jäsenvaltiot tunnustavat havaitut haasteet ja toteuttavat erityistoimia ongelmien tarkastelemiseksi ja asianmukaisten politiikkatoimien valmistelemiseksi. Sosiaalisen suojelun komitea suhtautui myönteisesti ilmoitettuihin toimenpiteisiin ja on tyytyväinen jäsenvaltioiden toteuttamiin toimiin. Samaan aikaan komiteassa käydyt keskustelut ovat osoittaneet, että lisätoimia tarvitaan maakohtaisten suositusten vaatimusten täyttämiseksi kaikilta osin, sillä monissa tapauksissa ilmoitettuja toimenpiteitä ei ole vielä pantu täytäntöön ja joissakin maissa lainsäädäntöprosessi on vasta alkuvaiheessa.

Liitteet:

1. Työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean sosiaalista lähentymistä koskevien vuoden 2026 arviointien maakohtaiset päätelmät
2. Työllisyyskomitean monenväliseen valvontaan liittyvien vuoden 2026 arviointien maakohtaiset päätelmät
3. Sosiaalisen suojelun komitean monenvälisen täytäntöönpanoon liittyvien vuoden 2026 arviointien maakohtaiset päätelmät